

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 634/2022-23

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a zo sudcov Ladislava Duditša a Libora Duľu (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného JUDr. Jindřichom Stoszekom, advokátom, Černyševského 26, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 5 T 60/2010 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 5 T 60/2010 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.
2. Okresnému súdu Bratislava I **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 5 T 60/2010 konal bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadostučinenie v sume **5 000 eur**, ktoré mu **j e** Okresný súd Bratislava I **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Okresný súd Bratislava I **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **493,10 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. IV. ÚS 634/2022-13 z 13. decembra 2022 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa v časti namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“)

postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 5 T 60/2010 (ďalej len „napadnuté konanie“).

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľovi bolo v roku 2009 vznesené obvinenie pre spáchanie zločinu podvodu podľa § 221 ods. 1 a 3 písm. a) zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov formou spolupáchateľstva. Obžaloba v predmetnej trestnej veci bola 5. augusta 2010 podaná na okresnom súde. Trestné konanie dosiaľ nie je právoplatne skončené.

II.

Argumentácia sťažovateľa

3. Sťažovateľ podanie ústavnej sťažnosti odôvodňuje konštatovaním, že *„v čase podania ústavnej sťažnosti napadnuté súdne konanie trvá viac ako 12 rokov a vzhľadom na fakt, že vo veci došlo už k dvom zmenám v osobách zákonných sudcov, preto bude potrebné opakovať dokazovanie na hlavnom pojednávaní, keďže posledné hlavné pojednávanie prebehlo so značným časovým odstupom. Z tohto dôvodu nie je predpoklad skorého právoplatného skončenia trestnej veci sťažovateľa.“*. Vec sťažovateľa sa týka dvoch spoluobžalovaných a dvoch poškodených, pričom rozsah dôkazných prostriedkov podľa názoru sťažovateľa nie je veľký, avšak dĺžka napadnutého konania podmieňuje všeobecne známe problémy v dokazovaní, najmä v oblasti výsluchu svedkov. Sťažovateľ a aj spoluobžalovaný sa riadne a včas dostavovali na hlavné pojednávania, nezaťažovali súd opakovanými, zbytočnými upozoreniami na vady, resp. prieťahy konania. Dĺžka napadnutého konania sa negatívne premietla do zdravotného stavu sťažovateľa a zároveň aj do jeho rodinného života. Sťažovateľ očakával, že súdne konanie nepresiahne dva roky, avšak reálne žije viac ako dvanásť rokov s vedomím hroziaceho trestu.

4. Vzhľadom na uvedené sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd vyslovil porušenie ním označeného práva postupom okresného súdu v napadnutom konaní, prikázal okresnému súdu v napadnutom konaní konať bez zbytočných prieťahov a priznal mu finančné zadosťučinenie vo výške 8 500 eur a náhradu trov právneho zastúpenia.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

5. Ústavný súd vyzval na vyjadrenie sa k podanej ústavnej sťažnosti predsedu okresného súdu, ktorý v podaní z 12. januára 2023 konštatuje, že v trestnej veci sťažovateľa nastali prieťahy z objektívnych dôvodov. A ozrejmuje ich tým, že trestná vec *„bola dňa 04.04.2016 prerozdelená do súdneho oddelenia sudcu JUDr. Rolanda Keményho. Dňa 20.07.2018 bolo po vykonaní kontroly spisu, ktorou sa zistila chybná žurnalizácia vyšetrovacieho spisu z polície, potrebné jednak opätovne žurnalizovať spis a taktiež doplniť 26 chýbajúcich strán. Dňa 25.06.2020 bola trestná vec sťažovateľa prerozdelená do súdneho oddelenia sudcu JUDr. Marty Hirešovej, spolu s ďalšími 100 trestnými vecami. Následne bol sťažovateľ dňa 17.03.2021 vyzvaný, či súhlasí so zmenou senátu, na ktorú sťažovateľ reagoval podaním zo dňa 31.03.2021, v ktorom vyjadril súhlas so zmenou senátu. Podaním zo dňa 08.04.2021 sťažovateľ navrhol vykonanie ďalších dôkazov. Dňa 07.10.2022 došlo*

k opätovnému prerozdeleniu predmetnej trestnej veci, ktorá bola pridelená do súdneho oddelenia sudcu JUDr. Mareka Fila. Vzhľadom na zaťaženosť súdneho oddelenia tak JUDr. Marty Hirešovej, ako aj JUDr. Mareka Fila aj inými trestnými vecami poznačenými dlhotrvajúcimi a niekoľkoročnými prietahmi spôsobenými notoricky známou personálnou a materiálnou poddimenzovanosťou Okresného súdu Bratislava I, na ktorú opakovane poukazuje vo svojich rozhodnutiach aj Ústavný súd Slovenskej republiky, nebolo možné od prerozdelenia namietanej trestnej veci vykonávať úkony v skoršom časovom horizonte. Taktiež je potrebné brať na zreteľ aj rozsiahlosť súdneho spisu v predmetnej veci, nakoľko tento spis má rozsah 1560 strán, tiež skutočnosť, že zákonná sudkyňa JUDr. Marta Hirešová bola dlhodobo práceneschopná a v neposlednom rade dlhotrvajúce protipandemické opatrenia v súvislosti s ochorením Covid-19, ktoré objektívne znemožňovali súdu konať v predmetnej trestnej veci. “.

III.2. Replika sťažovateľa:

6. Vyjadrenie okresného súdu doručil ústavný súd sťažovateľovi, ktorý vo svojom vyjadrení z 25. januára 2023 vyjadruje nesúhlas s konštatovaním okresného súdu, že ide o prietahy z objektívnych dôvodov. Argumentuje tým, že *«na prejednaní trestnej veci sťažovateľa sa doposiaľ „vystriedali“, štyria zákonní sudcovia - resp. predsedovia senátu. Prvým bol JUDr. Juraj Mihal, ktorý sa v podaní súdu ani nespomína. Podľa názoru sťažovateľa iba v jeho prípade bola zmena zákonného sudcu akceptovateľná - v súvislosti s jeho odchodom do starobného dôchodku. Potom bola vec pridelená JUDr. Keménymu., neskôr JUDr. Hirešovej a napokon JUDr. Filovi, pričom z dostupných údajov vyplýva, že tak JUDr. Kemény ako aj JUDr. Hirešová zostali aktívni kmeňoví sudcovia Okresného súdu Bratislava I a v súčasnosti vykonávajú sudcovskú činnosť na uvedenom súde. Z nášho hľadiska to považujeme za prelomenie práva na zákonného sudcu, pretože dôvody ich zmeny nepovažujeme za súladné so zákonom. To sa samozrejme negatívne premieta do organizácie práce jednotlivých sudcov, pretože vždy musia naštudovať rozsiahly spisový materiál. Samozrejme, že sťažovateľ v procesnom postavení obžalovaného chce využiť svoje procesné práva a bude trvať na opakovaní dokazovania pred novým zákonným, sudcom. Žiadneho z nich nenamietal, nemožno mu teda vyčítať, že prispel k prietahom. Jeho požiadavka je legitímna, pretože k súčasným udalostiam sa zmenila optika posudzovania jeho konania, ktoré mu je kladené za vinu a chce preukázať pravdivosť svojej obhajobnej obrany vzhľadom na udalosti, ktoré sa odohrávajú v súčasnosti...»*. V závere sťažovateľ poukazuje na to, že v spise sa nenachádza približne 50 strán, okrem iného aj fotodokumentácia, ktorá sa nachádzala vo vyšetrovacom spise. Uvedené riešil sťažnosťou na okresnom súde, a preto nie je možné dôvodiť, že týmto vyvolaná ďalšia činnosť okresného súdu by bola spôsobilá vyvolať prietahy v konaní, ktoré by mali byť pričítané na vrub sťažovateľovi.

7. Ústavný súd v zmysle § 58 ods. 3 prvej vety zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že na základe podaní účastníkov a spisu predloženého ústavnému súdu je zřejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

IV. Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K odstráneniu stavu právnej neistoty dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu, a preto na naplnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány vec prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony bez ohľadu na ich počet a právoplatne nerozhodli (m. m. I. ÚS 24/03, IV. ÚS 232/03).

9. Aj podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) má obvinený právo na to, aby o jeho trestnom obvinení bolo rozhodnuté v primeranej lehote. Toto právo je integrálnou súčasťou práva na spravodlivý proces. Podmieňuje priamo spravodlivý charakter konania tým, že zabraňuje strate dôkazov alebo oslabeniu ich dôkaznej hodnoty. Bráni tiež tomu, aby obvinený bol príliš dlho vystavený zásahom do svojich práv a slobôd a neistote o svojom osude (rozsudok ESLP vo veci Wemhoff v. Nemecko z 27. 6. 1968).

10. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III.ÚS 111/02, IV.ÚS74/02, III.ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07).

11. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitosť veci, ústavný súd je toho názoru, že predmetnú trestnú vec nemožno považovať za zložitú či akokoľvek sa vymykajúcu bežnej rozhodovacej činnosti súdov, preto dĺžka napadnutého konania nebola závislá od skutkovej či právnej náročnosti prerokovávanej veci.

12. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľa v napadnutom konaní, ústavný súd nezistil takú okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jeho ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v predmetnom konaní k zbytočným prieťahom.

13. Napokon ústavný súd hodnotil postup okresného súdu z hľadiska existencie zbytočných prieťahov v doterajšom priebehu napadnutého konania, vychádzajúc z ústavnej sťažnosti, vyjadrenia okresného súdu a predloženého súdneho spisu. Celkovú dĺžku napadnutého konania (viac ako 12 rokov od jeho začatia) ústavný súd v okolnostiach danej veci považuje z ústavnoprávneho hľadiska za neakceptovateľnú bez potreby osobitne hodnotiť jednotlivé procesné úkony vykonané v rámci napadnutého konania.

13.1. Napriek uvedenému ústavný súd na zdôraznenie charakteru postupu okresného súdu poukáže na podstatné obdobia jeho nečinnosti. Okresný súd bol nečinný v období od apríla 2012 do apríla 2014 (2 roky), od júla 2015 do januára 2016 (6 mesiacov), od februára 2016 do júla 2016 (5 mesiacov), od augusta 2016 do januára 2017 (5 mesiacov), od januára 2019 do októbra 2019 (9 mesiacov), od decembra 2019 do marca 2021 (1 rok a tri mesiace), od apríla 2021 do decembra

2022 (1 rok a 8 mesiacov), keď okresný súd nekonal bez toho, aby mu v tom bránila závažná prekážka. V súhrne ide o obdobie približne siedmich rokov.

13.2. Ústavný súd poukazuje tiež na skutočnosť, že z celkového počtu 27 nariadených hlavných pojednávaní v predmetnej trestnej veci bolo výlučne z dôvodov na strane súdu (neprítomnosť prísediaceho) odročených 7 hlavných pojednávaní. Aj takýmto spôsobom okresný súd prispel k predĺženiu napadnutého konania.

14. Vo vzťahu k obrane okresného súdu spočívajúcej v argumentácii o jeho nadmernej zaťažnosti, personálnej a materiálnej poddimenzovanosti ústavný súd poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní (I. ÚS 35/03, II. ÚS 52/99).

15. Ústavný súd tak, posudzujúc celkovú dĺžku napadnutého trestného konania, uzatvára, že základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom okresného súdu v napadnutom konaní porušené bolo (bod 1 výroku nálezu).

16. V súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

17. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd v napadnutom súdnom konaní zistil porušenie označeného základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy okresným súdom, prikázal mu, aby vo veci konal bez zbytočných prietáhov (bod 2 výroku nálezu).

IV.1. Primerané finančné zadosťučinenie:

18. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy môže ústavný súd svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal.

19. Podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, v ústavnej sťažnosti uvedie rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

20. Prihliadajúc na petit ústavnej sťažnosti, ústavný súd konštatuje, že sťažovateľ si uplatnil primerané finančné zadosťučinenie v sume 8 500 eur, ktoré odôvodnil ujmou, ktorá mu v tejto výške bola okresným súdom spôsobená.

21. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (I. ÚS 15/02, III. ÚS 10/02, III. ÚS 17/02, I. ÚS 257/08, III. ÚS 45/2012, IV. ÚS 132/2012, I. ÚS 70/2012). Vo veci sťažovateľa podľa názoru ústavného

súdu priznanie primeraného finančného zadost'učinenia prichádza do úvahy, pričom ústavný súd pri jeho určení vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných aj ESLEP, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd priznáva so zreteľom na okolnosti prípadu.

22. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, najmä celkovú (z ústavného hľadiska neakceptovateľnú) dĺžku napadnutého konania spôsobenú v rozhodujúcej miere nečinnosťou okresného súdu (body 13 až 13.2 odôvodnenia nálezu), dospel ústavný súd k záveru, že v danom prípade je spravodlivé a konkrétnym okolnostiam posudzovanej veci primerané priznanie finančného zadost'učinenia s'ťažovateľovi v sume 5 000 eur (bod 3 výroku nálezu; návrhu na priznanie vyššej sumy nevyhovel výrokom 5 nálezu).

V.

Trovy konania

23. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov konania s'ťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku jeho právneho zastúpenia. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

24. V zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby je jedna šestina výpočtového základu vo veciach zastupovania pred ústavným súdom, ak predmet sporu nie je možné oceniť peniazmi. Predmetom konania pred ústavným súdom je ochrana základných práv a slobôd, ktorá nie je oceníteľná peniazmi.

25. Úhradu trov konania priznal ústavný súd s'ťažovateľovi v rozsahu za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia, podanie ústavnej s'ťažnosti) vykonané v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 vyhlášky.

26. Tarifná odmena za jeden úkon právnej služby v roku 2022 predstavuje sumu 193,83 eur a režijný paušál (§ 16 ods. 3 vyhlášky) sumu 11,63 eur. Za dva úkony tak prináleží suma 387,66 eur a režijný paušál za dva úkony v sume 23,26 eur, čo spolu predstavuje sumu 410,92 eur, ktorú ústavný súd zvýšil o 20 % daň z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“), t. j. o sumu 82,18 eur, pretože právny zástupca s'ťažovateľa je platiteľom DPH (§ 18 ods. 3 vyhlášky). Ústavný súd teda stanovil náhradu trov konania v sume 493,10 eur (bod 4 výrokovej časti tohto nálezu). Náhradu za tretí úkon právnej služby – vyjadrenie z 25. januára 2023 ústavný súd nepriznal, pretože obsah doručeného vyjadrenia nepovažoval za taký, ktorý by prispel k bližšiemu objasneniu posudzovanej veci.

27. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu s'ťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

28. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. februára 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu